

Třídenní setkání právníků z oboru práva životního prostředí opět přineslo v rámci příspěvků i diskusí nejen cenné poznatky z oblasti srovnání vnitrostátních právních úprav zúčastněných států, ale i obecnější a hlubší myšlenky o smyslu a současném přístupu k ochraně přírody a kulturních památek. Bylo opět platformou pro formální i méně formální setkání těch, pro něž je právo zaměřené na ochranu životního prostředí nejen pracovní náplní, ale často i osobním zájmem. Je možno uzavřít, že 13. ročník konference posunul tuto česko-polsko-slovenskou tradici opět o krok dále k bližší spolupráci a výměně zkušeností. Budeme se těšit opět za rok na shledání v polských Katowicích.

JUDr. Hana Müllerová, Ph.D.

JUDr. Lenka Vostrá, Ph.D.

Ústav státu a práva AV ČR, v. v. i.

Štrbské Pleso potřetí: Zpráva z mezinárodního symposia „Právo – obchod – ekonomika“

Ve dnech 24.–26. 10. 2012 proběhl v malebném prostředí Vysokých Tater třetí ročník mezinárodního symposia nesoucího název „Právo-obchod-ekonomika“. O organizaci se postarala – a třeba dodat, že velmi pečlivě a profesionálně – Katedra obchodního práva a hospodářského práva Právnické fakulty UPJŠ v Košicích ve spolupráci s Ústavem státu a práva AV ČR, v. v. i., a Ústavem státu a práva SAV. Sympatický byl fakt, že konference si již druhý rok po sobě našla své sponzory z řad českých i slovenských advokátních kanceláří, z nichž některé se podílely i na jejím spoluorganizování a na vydání sborníku. Skutečnost, že se akce velmi rychle dostává i do povědomí právní praxe, je jistě pozitivní a naznačuje, že o její budoucnost není třeba mít obavy.

Rád bych využil této možnosti a pojal svůj příspěvek nejen jako prostou informaci o již uskutečněné vědecké konferenci, nýbrž i jako drobné zamyšlení nad možnostmi jejího případného zlepšení v dalších letech a dosažení ještě větší prestiže.

Část informativní

Oficiální třídenní program konference zahrnul několik desítek příspěvků z řady právních odvětví práva soukromého i veřejného. Program se ovšem operativně měnil, neboť ne všichni přihlášení účastníci dorazili a někteří naopak vystoupili mimo program. Na konferenci hovořili představitelé české, slovenské, polské, maďarské, ruské a ukrajinské právní vědy a praxe. Obsah symposia se soustředil do tří tematických okruhů: *I. Rekodifikace soukromého práva v zemích Visegrádské čtyřky, II. Fúze obchodních společností a III. Právo – obchod – ekonomika (vzájemné interakce)*.

První den byl vyplněn přednáškami týkajícími se zejména aktuálních otázek rekodifikace soukromého práva v České republice, Polsku a Maďarsku. Stav kodifikačních prací (resp. jejich výsledek) u nás a v Maďarsku je všeobecně znám (koncepti nového maďarského kodexu zběžně představil P. Miskolczi-Bodnár z právnické fakulty Miskolc) a není třeba se k němu blíže vyjadřovat. Co se týká polské iniciativy, je možno konstatovat, že zatím existuje pouze projekt obecné části nového zákoníku v podobě paragrafového znění. Na ostatních částech se průběžně pracuje; zatím však bez hmatatelných výsledků. Jisté je, že Polsko půjde cestou monistické koncepce, tedy cestou širokého občanského zákoníku (jako je tomu konec konců již dnes). Odhadovat časový průběh dalších prací a jejich ukončení by bylo v dnešní době čistě iluzorní. Dořešena je naopak koncepce práva obchodních společností, představovaná zákonem o obchodních společnostech z roku 2000 (*Kodeks spółek handlowych*). S těmito závěry seznámil posluchače ve své informativní přednášce *Rekodifikace polského občanského zákoníku ve světle aktuálních evropských unifikáčních tendencí* T. Misko z právnické fakulty Rzeszów.

Mnohem více pozornosti bylo zaměřeno na výsledky českého rekonstrukčního úsilí. Některé příspěvky se nesly spíše v kritickém, ba až negativním duchu (J. Bejček – zejména problematika platnosti a neplatnosti právních jednání a vymezení kogentnosti a dispozitivnosti norem v novém OZ, J. Pauly, P. Raban – zejména některé otázky týkající se cenných papírů, pojetí smluvního systému v kodexu, terminologie zákona a problematika definic a R. Pelikán – úvahy nad konstrukcí právnických osob v novém OZ). Je škoda, že část kritiky se odvíjela spíše z nepochopení smyslu zákona a jeho jednotlivých institutů než z čehokoli jiného. Ke konkrétním potenciálním problémům aktuálním po 1. lednu 2014 se vyjádřili spolu s předložením návrhů možných řešení S. Černá (*Zákonné ručení členů statutárních orgánů českých kapitálových společností po rekonstrukci*), M. Hulmák (*Obchodní podmínky a jejich změna*) a P. Tégl (*Kritérium úplatnosti nabytí věcného práva jako podmínka fungování principu materiální publicity veřejných seznamů v novém OZ*). B. Havel se zabýval *transakčními náklady rekonstrukce* a K. Marek představil svůj pohled na *smlouvu o dílo podle obchodního zákoníku a po rekonstrukci*. Některé příspěvky vyvolaly diskusi či polemiku, jiné zůstaly bez reakce.

V souvislostech s tématem rekonstrukce opakovaně zazněl – a to jak z českých, tak i slovenských řad – názor o přetrvání samostatné kategorie obchodních závazků, resp. obchodních smluv v českém právu i po 1. lednu 2014. Této otázce se podrobně věnoval zejména J. Suchoža ve svém příspěvku *Obchodní smlouva z aspektu ekonomicko-regulačních funkcí v období nové vlny rekonstrukcí súkromného práva*. V širším smyslu někteří řečníci naznačili, že bez ohledu na legislativní uchopení soukromého práva po 1. lednu 2014 fakticky zůstanou v občanském zákoníku instituty, jež lze označit za *ryze obchodní*, resp. *obchodněprávní*. Uváděly se zejména příklady podnikatele a jeho vymezení, obchodní firmy, zastoupení podnikatele včetně prokury, obchodního závodu, cenných papírů, některých smluvních typů – např. obchodního zastoupení, tiché společnosti atd. V těchto skutečnostech je spatřován argument pro to, aby i nadále probíhala výuka obchodního práva (či jeho ekvivalentu s jiným označením) izolovaně, tedy výuka obchodního práva jako samostatné disciplíny. Zdůrazňován byl názor, podle něhož existence samostatného právního odvětví je možná i tam, kde toto odvětví nemá svůj kodex (popř. jiný zákon).¹

Polemika s těmito názory by si vyžádala více místa. Na druhé straně tato mínění nelze jednoduše odbýt prostým konstatováním o závislosti na cestě. Lze proto snad v obecnosti poznamenat, že není příliš logické, aby byla výuka jakékoli právní disciplíny (existuje-li vůbec) postavena pouze na zdůrazňování rozdílů a výjimek oproti obecné úpravě. Nepřijde mi rozumné učit v obecném občanském právu, co je to lichva a neúměrné zkrácení, a v obchodním právu studentům vysvětlovat, že tyto instituty nelze aplikovat ve vztazích mezi podnikateli, protože to občanský zákoník vylučuje (to přece lze říci už v rámci obecného výkladu), a tudíž se jedná o zvláštnost a výjimečnost obchodního práva. Stejně mi nepřijde rozumné učit v obecném občanském právu, co je to zastoupení a jaké má právní následky, a v obchodním právu studentům vysvětlovat, že zvláštním druhem zastoupení může být u některých podnikatelů prokura. Nepřijde mi rozumné učit v obecném občanském právu, co je to jméno člověka a název právnické osoby, a v obchodním právu studentům vysvětlovat, že jménem podnikatele, pod kterým je zapsán v obchodním rejstříku, je obchodní firma, pro niž platí zvláštní pravidla. Nepřijde mi ani rozumné učit v obecném občanském právu, co je to pronájem věci (movité), a v obchodním právu studentům vysvětlovat, že ustanovení občanského zákoníku o podnikatelském pronájmu věcí movitých se vyznačují ve srovnání s obecnou úpravou určitými specifiky. Takto by šlo dále pokračovat.

Půjdeme-li cestou tvorby právních disciplín všude tam, kde je pro určitou skupinu osob stanoven zvláštní právní režim, můžeme za pár let učit spotřebitelské právo a vybudovat na fakultách nové katedry spotřebitelského práva. Můžeme rovněž vyučovat právo rodičovské a právo dětí a založit ústav, oddělení či institut rodičovského práva apod. Přitom snad nikdo nepochybuje, že zvláštní ustanovení o ochraně spotřebitele, jakož i právní úprava rodičovských práv a povinností, práv a povinností dětí apod. tvoří pouhé nedílné části soukromého práva a není vhodné je uměle vytrhávat a izolovat od zbytku materie.

¹ Bylo doslova řečeno, že ani zrušení stávajícího obchodního zákoníku nemůže mít vliv na další přetrvání obchodního práva jako právního odvětví – byť úzce navázaného na obecné právo občanské.

Zatímco u nás je problém vztahu „občanskoprávní“ a „obchodní“ úpravy po 1. lednu 2014 legislativně vyřešen, jinak tomu patrně bude na Slovensku, kde zřejmě začíná další kolo prací na rekodifikaci soukromého práva. Je zde dost právníků (akademiků, praktiků), pro něž je myšlenka samostatného obchodního zákona (ať již mu budeme říkat jakkoli) nadále velmi přitažlivá. Láková je i úprava samostatných obchodních smluv a z nich vzešlých obchodních závazků. Lze proto očekávat, že slovenské soukromé právo – budou-li snahy o rekodifikaci úspěšné – půjde spíše cestou dualistické koncepce. Idea monistického systému – jak se zdá – doposud u našich sousedů nenašla dost zastánců, kteří by byli schopni ji obhájit a prosadit.

Druhá část konference byla věnována vybraným otázkám fúzí obchodních společností. Konečně třetí část – nejrozsáhlejší nejen šíří svého tématu, nýbrž i počtem příspěvků – se zaměřila na vzájemné interakce práva, obchodu a ekonomiky. Převést tuto skupinu témat na společného jmenovatele je nemožné. Do této partie byly zahrnuty příspěvky z práva finančního, daňového, práva nekalé soutěže, právnických osob soukromého práva, průmyslových práv, insolvenčního práva atd.

Bývá dobrým zvykem pořizovat jako výstup z konference sborník příspěvků. To se týká i tohoto sympozia. Nakladatelství Leges již s předstihem (před konáním konference) připravilo reprezentativní, více než šestisetstránkovou publikaci.² Sborník však není přesnou kopií konferenčního programu – některé přednesené příspěvky nezahrnuje, jiné – které na setkání nezazněly – naopak ano. Krom toho někteří z přednášejících vystoupili s jiným příspěvkem, než byl obsažen ve sborníku. Obsah knihy je rozdělen do tří tematických celků odpovídajících struktuře konference. Zejména v první části jsou však zařazeny i příspěvky, které s rekodifikací soukromého práva mají pramálo společného a týkají se specifických okruhů např. pracovního práva či civilního procesu. Je patrné, že uvedená témata představují v rámci publikace jakousi sběrnou kategorii, pro kterou bylo možná vhodnější vyčlenit samostatné místo (varia).

Zamyšlení nad možnostmi zlepšení

Třetí ročník sympozia dává tušit, že se jedná o iniciativu mladou, dosud stojící na startovní čáře. Ambicí organizátorů však je učinit z konference záležitost dlouhodobou, resp. trvalou. Proto si dovoluji načrtnout několik podnětů, jejichž realizace by dle mého mínění zkvalitnila celkový produkt. Je mi jasné, že neexistuje jediná správná koncepce toho, jak by měla vypadat vědecká konference. Ne vždy lze to, co funguje na jednom místě, aplikovat na místo druhé. Lokální podmínky, zvyklosti a vzorce jsou často dány lokálním milieu. Na druhé straně snad lze abstrahovat určité obecné modely a schémata, jejichž sledování je vhodné a žádoucí (byť i s určitými modifikacemi).

Těžiště vědecké konference by nemělo spočívat – alespoň dle mého názoru – v pouhém přednesení (v horším případě v přečtení) předem připravených příspěvků ze strany přednášejících, resp. jejich vyslechnutí ze strany ostatních, jak jsme toho velmi často svědky; k tomuto účelu slouží sborník. Smyslem konference má naopak být *diskuse nad vybranými problémy*. Debata je však v zásadě možná pouze tam, kde přednesené příspěvky dokáží zaujmout širší obecnost (např. odborník na finanční právo se jen těžko bude vyjadřovat k problematice věcných práv a právník zabývající se rozhodčími doložkami ve smlouvách nebude mít zpravidla co říci k otázkám dodržování pracovní kázně). Zjednodušeně řečeno, velký okruh témat z rozličných oblastí (nejen práva, nýbrž i ekonomie) smysluplnou disputací vylučuje, nebo alespoň značně omezuje. To se bohužel ukázalo i v průběhu hodnoceného sympozia. Debatu vyvolalo pouze zanedbatelné množství příspěvků (zdůraznit lze zejména příspěvek S. Černé a R. Pelikána). Navíc hlubší diskuse snad ani nebyla představitelná s ohledem na krátké časové úseky vymezené pro tyto části konference. Přitom právě vzájemná výměna názorů a jejich dostatečná argumentace vede ke vzájemnému obohacování snad nejvíce. Jako příklad hodný následování je možno uvést mezinárodní konferenci *Motivačné schémy v práve*, pořádanou Ústavem evropského práva UPJŠ v Košicích ve dnech 14.–15. 6. 2012. Akce nepřilíš štedrá na počet přednesených příspěvků, leč bohatá na diskusi o nich,

² SUCHOŽA, J. – HUSÁR, J. (eds.) *Právo, obchod, ekonomika II*. Praha: Leges, 2012.

ukázala, že i menší a nepříliš propagačně podpořená konference může představovat kvalitní a přínosný počín.

Otázkou ke zvážení je, zda třídní konference s širokým okruhem témat není příliš odvážným pokusem. Zdá se mi, že by bylo zřejmě vhodnější redukovat akční rádius na menší počet problémů a jít při jejich zkoumání více do hloubky. Časový rozsah každého příspěvku by mohl být prodloužen ze stávajících 15–20 minut na dobu delší (např. 30 minut). Sborník příspěvků, resp. diskusí o nich by zřejmě měl být publikován až jako *ex post* výstup celé akce (nikoli naopak). Opět lze upozornit např. na model sborníků vydávaných v souvislosti s diskusními fóry pořádanými k rekodifikaci občanského práva na půdě pražské právnické fakulty v letech 2006–2008. Tyto sbírky zachycovaly nejen samotné výstupy přednášejících, nýbrž i následnou diskusi, která se k nim rozpoutala.

Doporučil bych proto organizátorům zaměřit se v dalších letech na menší množství témat. Koncepte rozsáhlé (s ohledem na dobu trvání i počet a rozličnost témat) konference je dle mého mínění částečně kontraproduktivní. Přitom zřejmě není tak obtížné vymyslet jednotlivé okruhy, o nichž by se mohlo debatovat. Doba je těmto změnám příznivá. Prakticky ukončená rekodifikace soukromého práva v České republice a probíhající snahy o totéž na Slovensku jsou jistě nevyčerpatelnou studnicí inspirace. Jako výchozí téma lze stanovit např. dědické právo a k němu se vyjadřovat z pozic soukromoprávních i veřejnoprávních (daňových, finančních) apod. Domnívám se, že takto komplexně a do hloubky pojaté téma by bylo způsobilé obohatit nejen přítomné posluchače, nýbrž – prostřednictvím sborníku – i další osoby. Výsledkem konference by tak bylo široké uchopení určité tematické výšece a její podrobné rozpracování – jak z teoretického, tak i praktického hlediska.

Všechny právě naznačené cesty vedoucí k vylepšení celé akce jsou samozřejmě diskusní. Z mého pohledu by však byly způsobilé přinést ještě vyšší kvalitu a prestiž sympozia. Závěrem nezbyvá než popřát mladé a nadějně akci mnoho zdarů do dalších let a dlouhé trvání.

JUDr. Petr Tégl, Ph.D.

Ústav státu a práva AV ČR, v. v. i.